

Demokrati og tillit

Hvordan står det til med lokaldemokratiet?

Frode M. Lindtvedt

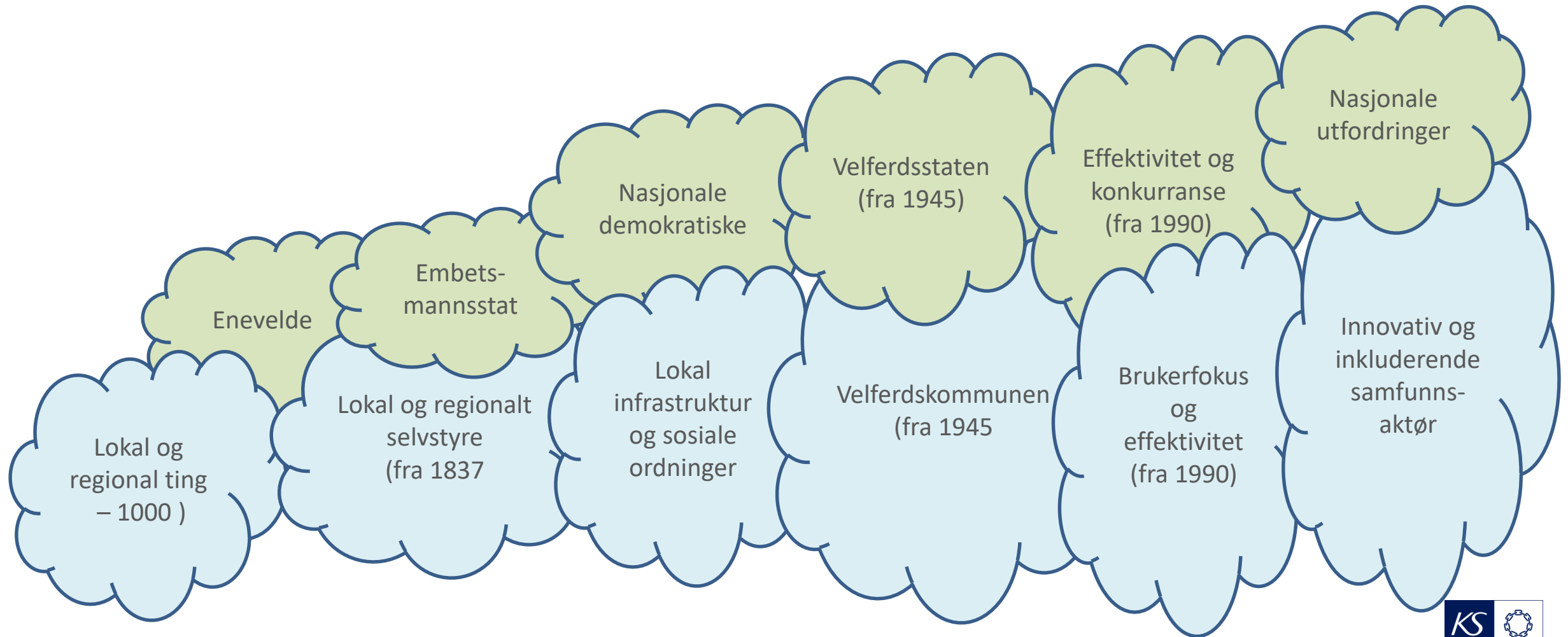
Avdelingsdirektør Lokaldemokrati, europapolitikk og internasjonalt arbeid

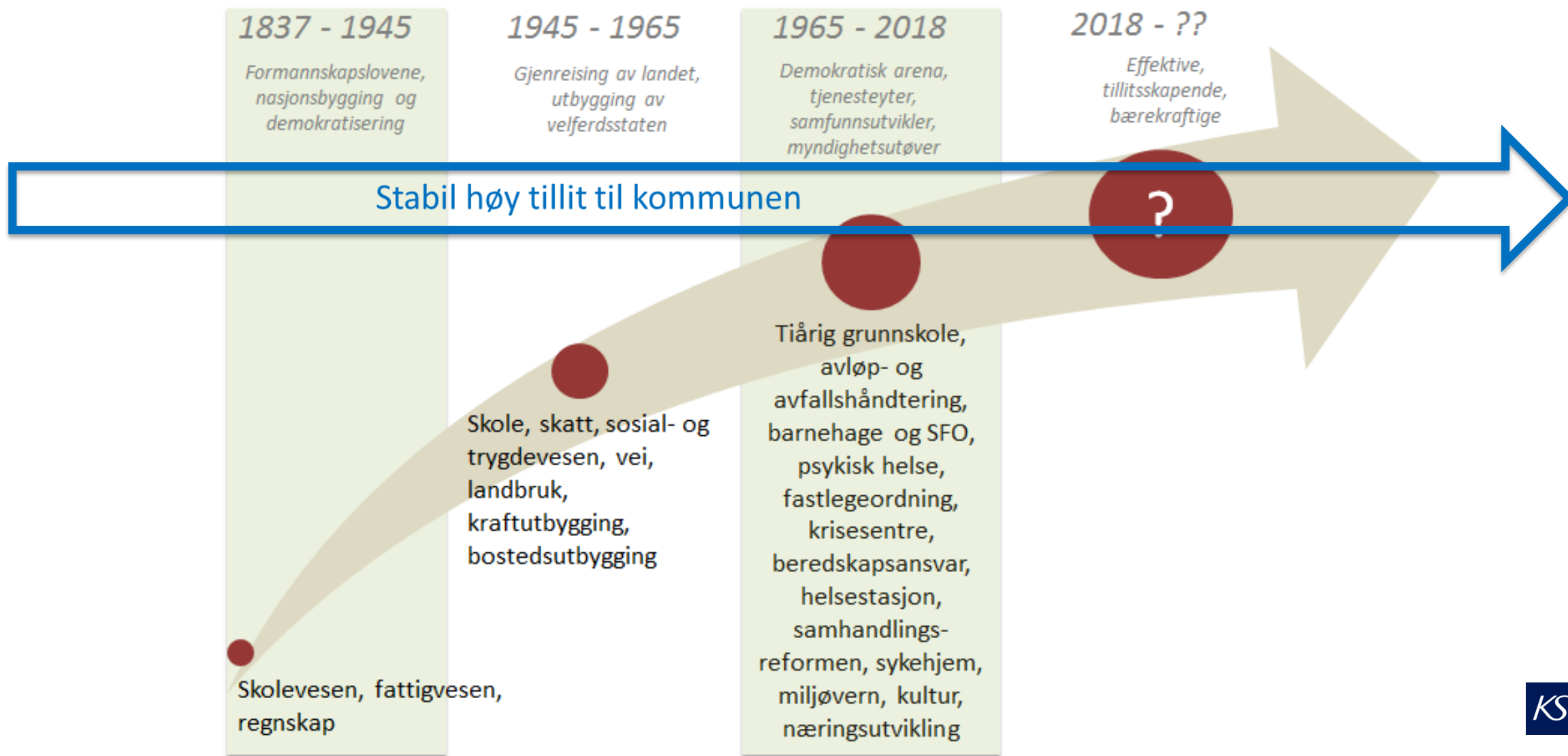
Godt lokaldemokrati med høy tillit har vi når...

1. innbyggerne kjenner seg godt representerte,
2. de folkevalgte setter dagsorden, styrer ressursbruken og er ombud for innbyggerne, og .....
3. kommunen leverer det som er lovet.

Lokaldemokratiet er viktig for det samlede nasjonale demokratiet

Velferdsmysteriet

Frihet til likeverd

Kilde: Telemarksforsking, UiO og SINTEF, 2011

Langtidsplan for KS 2016 – 2019

KOMMUNSEKTORENS ORGANISASJON
The Norwegian Association of Local and Regional Authorities

Mål i langtidsperioden:

► Inkluderende folkestyre

Norsk lokaldemokrati er godt – men kan og bør bli bedre. De direkte folkevalgte organene står i en særstilling som beslutningsmyndighet, i og med at de er de eneste som blir forpliktet av folket gjennom valg og også må stå til rette for folket ved valg. Folkevalgte må utøve aktivt lederskap, og innbyggerne må bli sett og hørt, få ansvar og bli vist tillit.

Hvordan står det til med demokrati og tillit?

Democracy Index 2015

Democracy in an age of anxiety

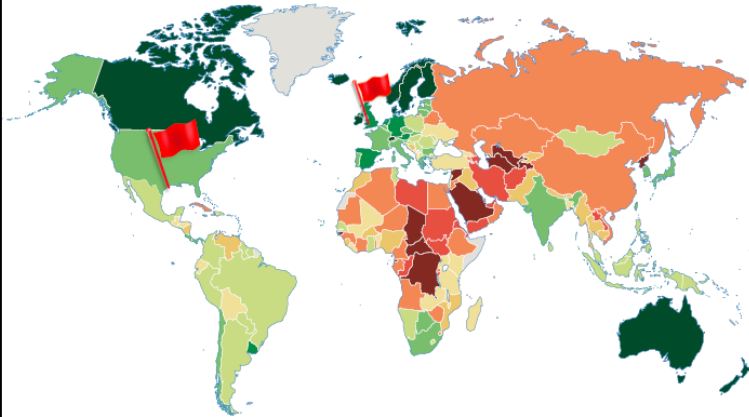
A report by The Economist Intelligence Unit

Democracy Index 2016

Revenge of the “deplorables”

A report by The Economist Intelligence Unit

Democracy Index 2017

Free speech under attack

A report by The Economist Intelligence Unit

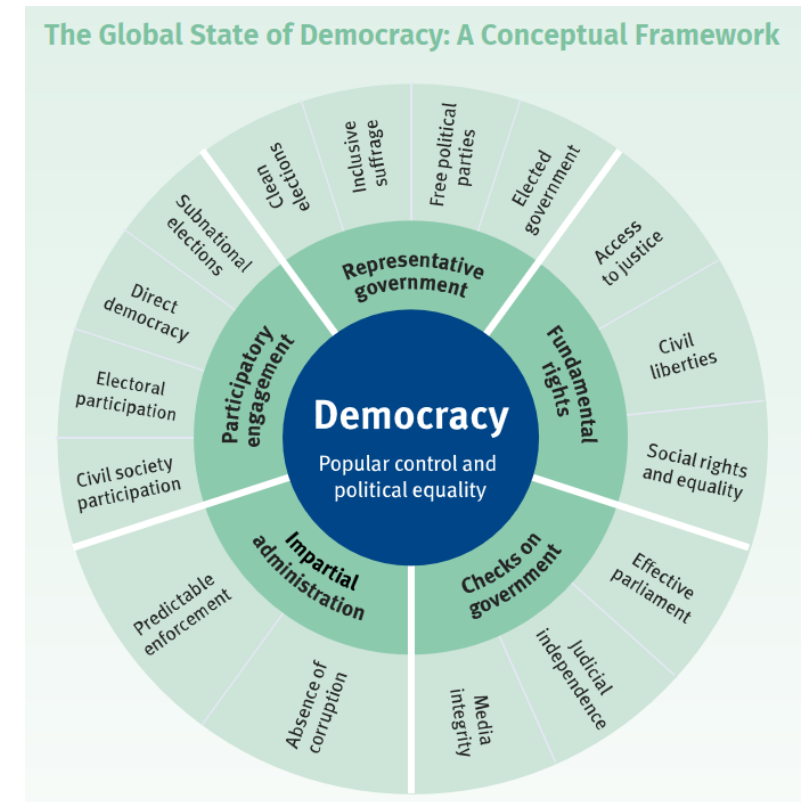

Trust in Retrospect

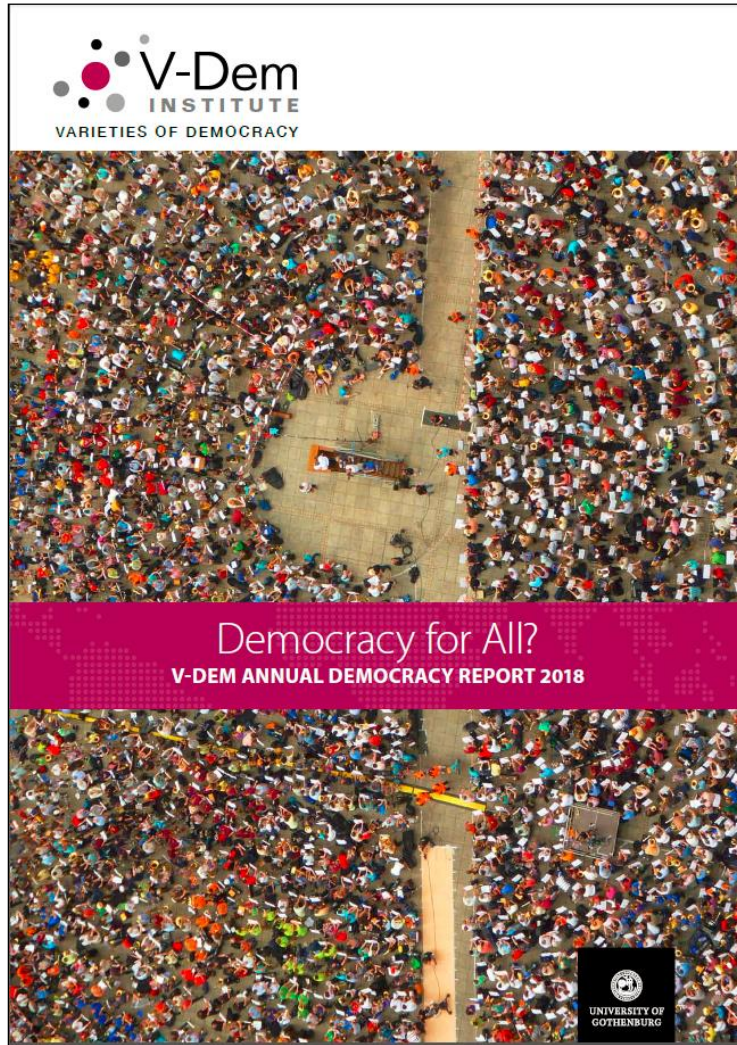
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Rising Influence of NGOs	Fall of the Celebrity CEO	Earned Media More Credible Than Advertising	U.S. Companies in Europe Suffer Trust Discount	Trust Shifts from “Authorities” to Peers	“A Person Like Me” Emerges as Credible Spokesperson	Business More Trusted Than Government and Media	Young Influencers Have More Trust in Business	Business Must Partner with Government to Regain Trust
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Trust is Now an Essential Line of Business	Rise of Authority Figures	Fall of Government	Crisis of Leadership	Business to Lead the Debate for Change	Trust is Essential to Innovation	Growing Inequality of Trust	Trust in Crisis	The Battle for Truth

“To rebuild trust and restore faith in the system, institutions must step outside of their traditional roles and work toward a new, more integrated operating model that puts people — and the addressing of their fears — at the center of everything they do.”

- The global-level assessments show that, while there is much room for improvement in democracy around the world and many countries have experienced democratic decline, democracy overall has made considerable progress over the last 40 years, especially regarding free elections, respect for fundamental rights and control of government.
- The current situation is more positive than suggested by an increasingly gloomy view presented by many scholars, public intellectuals and practitioners who claim that democracy has been in decline for the last ten years or more. The GSoD indices demonstrate that this period appears to be one of trendless fluctuations in which gains and downturns in individual countries tend to balance each other out at the global level.

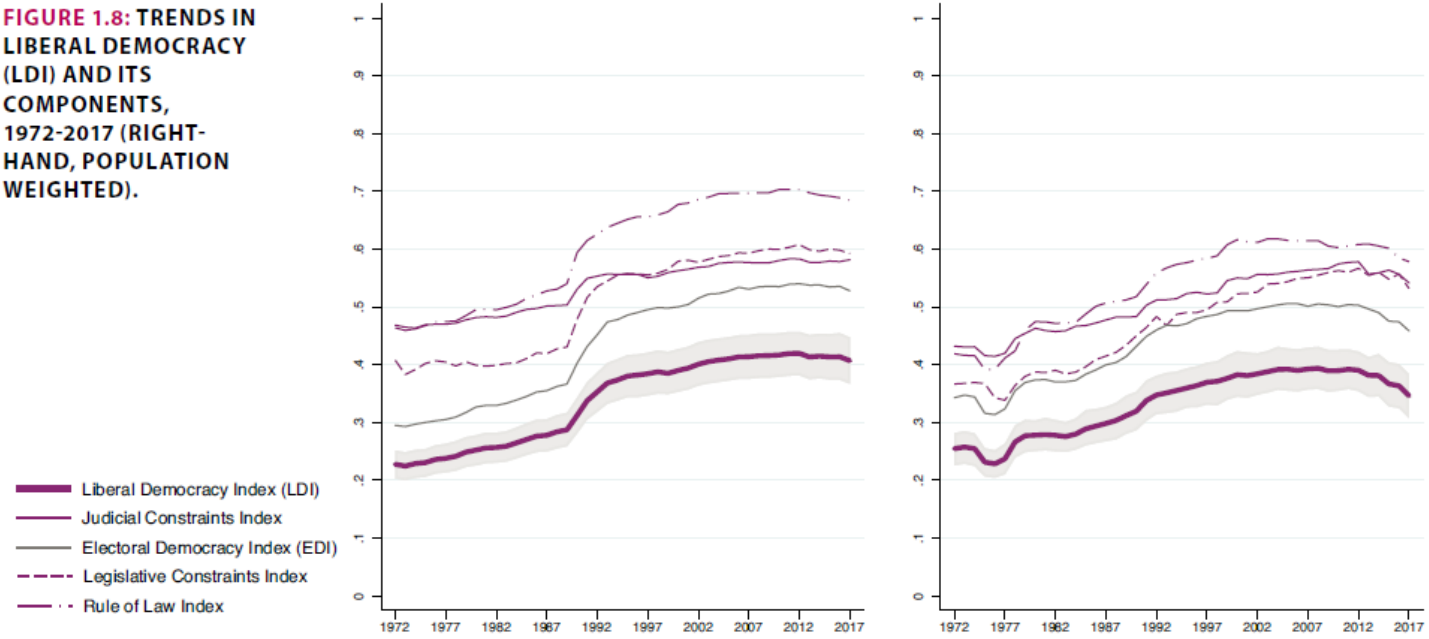

Building strong and resilient democracies takes time and proceeds incrementally. It also requires robust leadership, effective institutions and civic engagement.

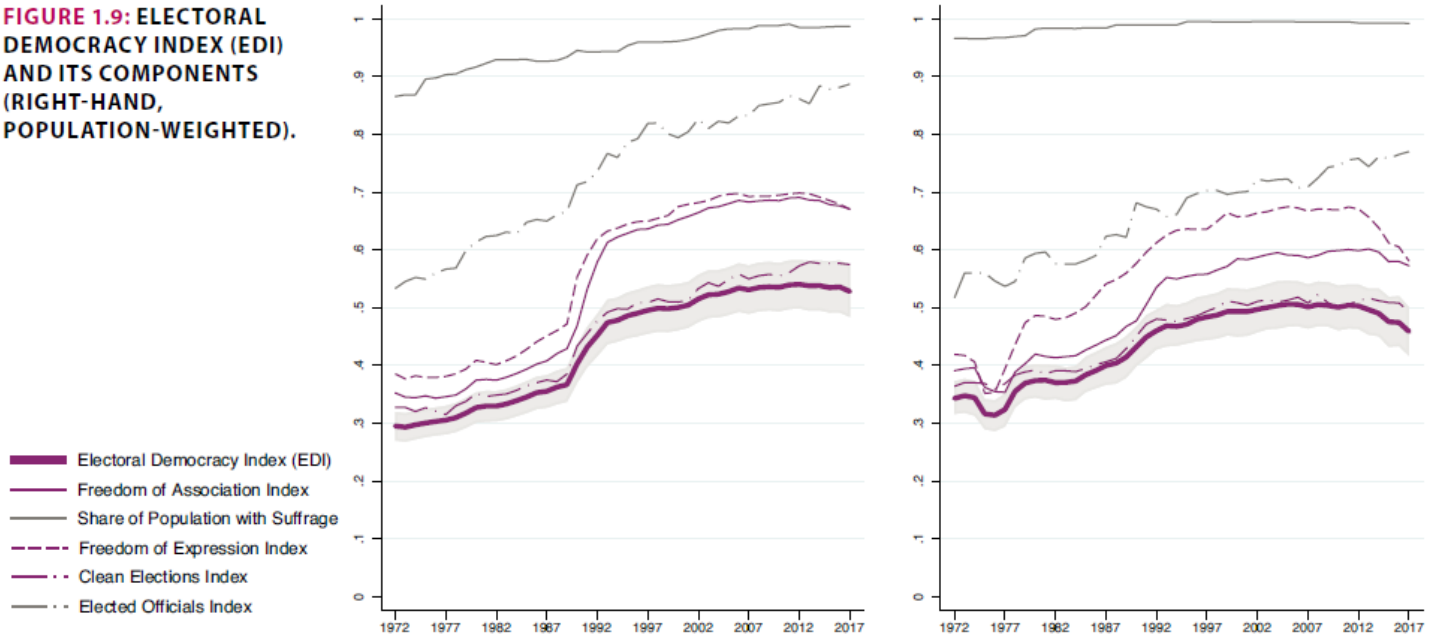

- **Global levels of democracy remain high, but autocratization – the decline of democratic attributes – affects 2.5 billion people and is gaining momentum**
- **Multiparty elections continue to improve, but are at risk of losing their meaning**
- **Despite gradual advances, inclusion remains an illusion**
- **Global average levels of inclusion of women and minority social groups remain stable**
- **Political exclusion due to socio-economic status is making the rich even more powerful**

FIGURE 1.8: TRENDS IN LIBERAL DEMOCRACY (LDI) AND ITS COMPONENTS, 1972-2017 (RIGHT-HAND, POPULATION WEIGHTED).

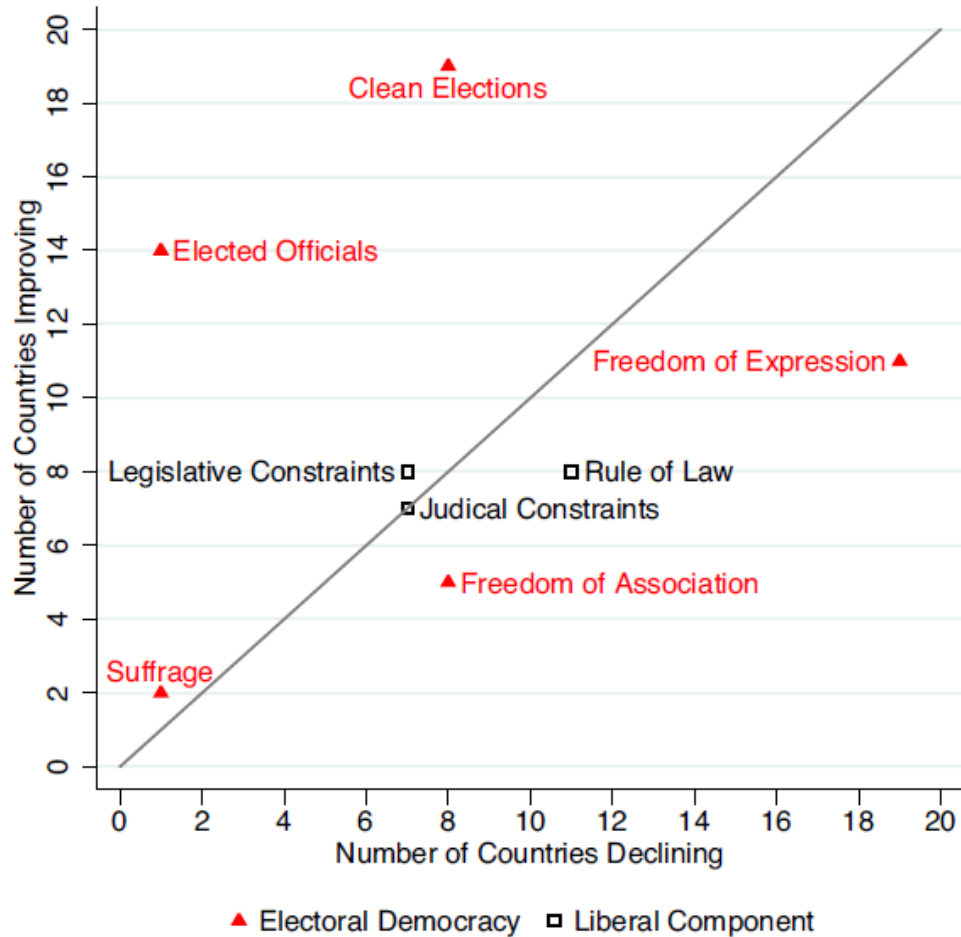

FIGURE 1.9: ELECTORAL DEMOCRACY INDEX (EDI) AND ITS COMPONENTS (RIGHT-HAND, POPULATION-WEIGHTED).

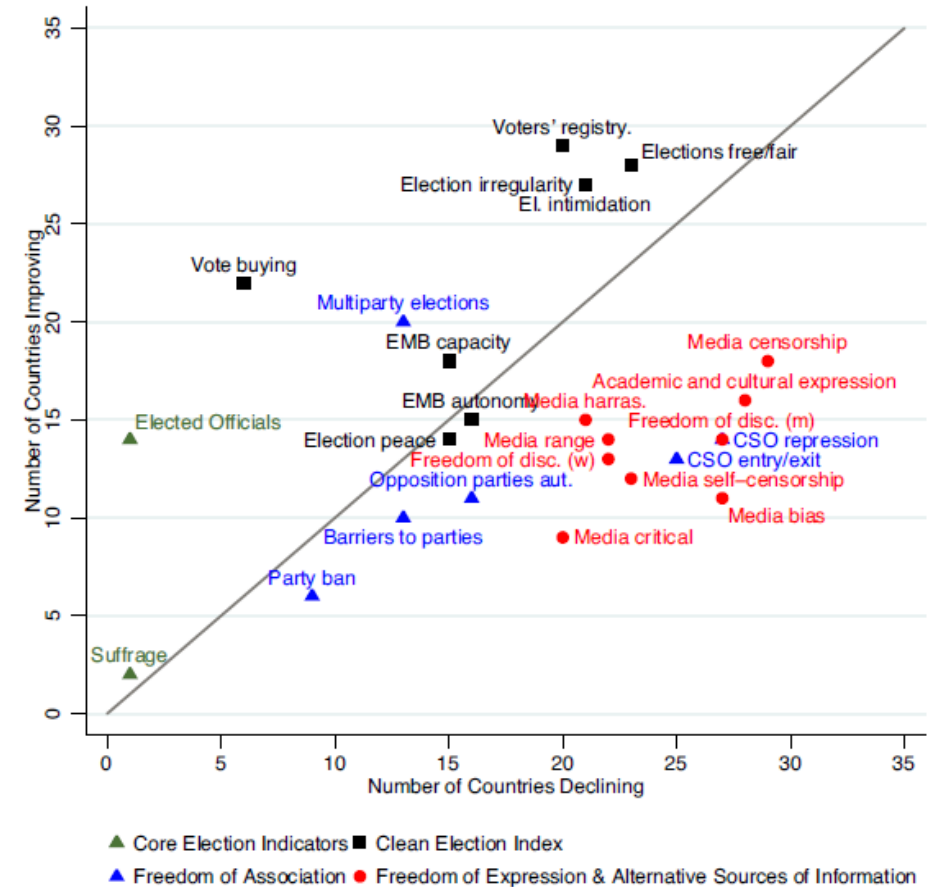

Hva har skjedd de siste ti årene?

FIGURE 1.10: BY COMPONENTS OF LIBERAL AND ELECTORAL DEMOCRACY: NUMBER OF COUNTRIES WITH SIGNIFICANT CHANGES, 2007-2017.

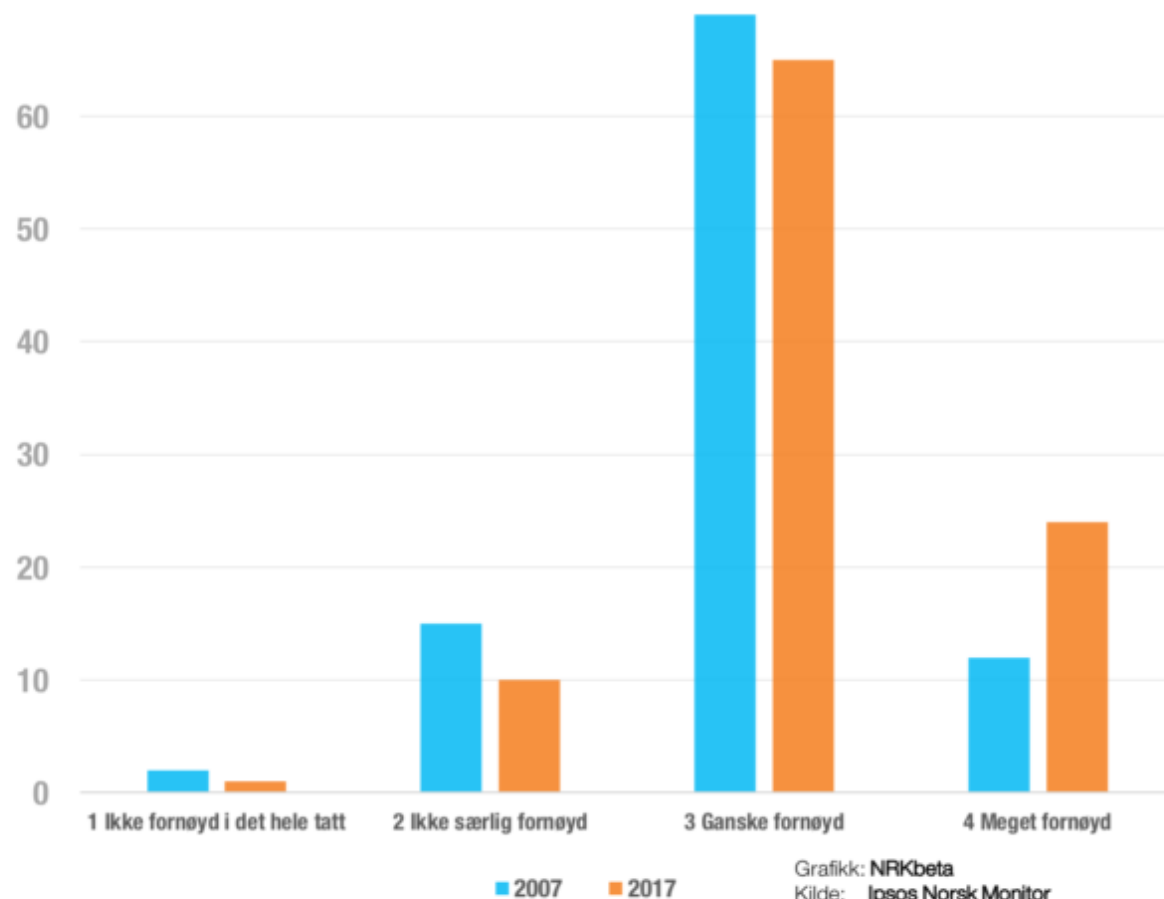

FIGURE 1.11: BY INDICATORS OF ELECTORAL DEMOCRACY: NUMBER OF COUNTRIES WITH SIGNIFICANT CHANGES 2007-2017.

Økt tilfredshet med demokratiet i Norge

I det store og det hele, hvor fornøyd er du med hvordan demokratiet fungerer i Norge?

Valgdeltakelsen har jevnt over gått nedover

OPPDATERT

7. desember 2015

RETTET

18. januar 2017

NESTE OPPDATERING

Foreløpig ikke fastsatt

60,2 %

valgdeltakelse i 2015

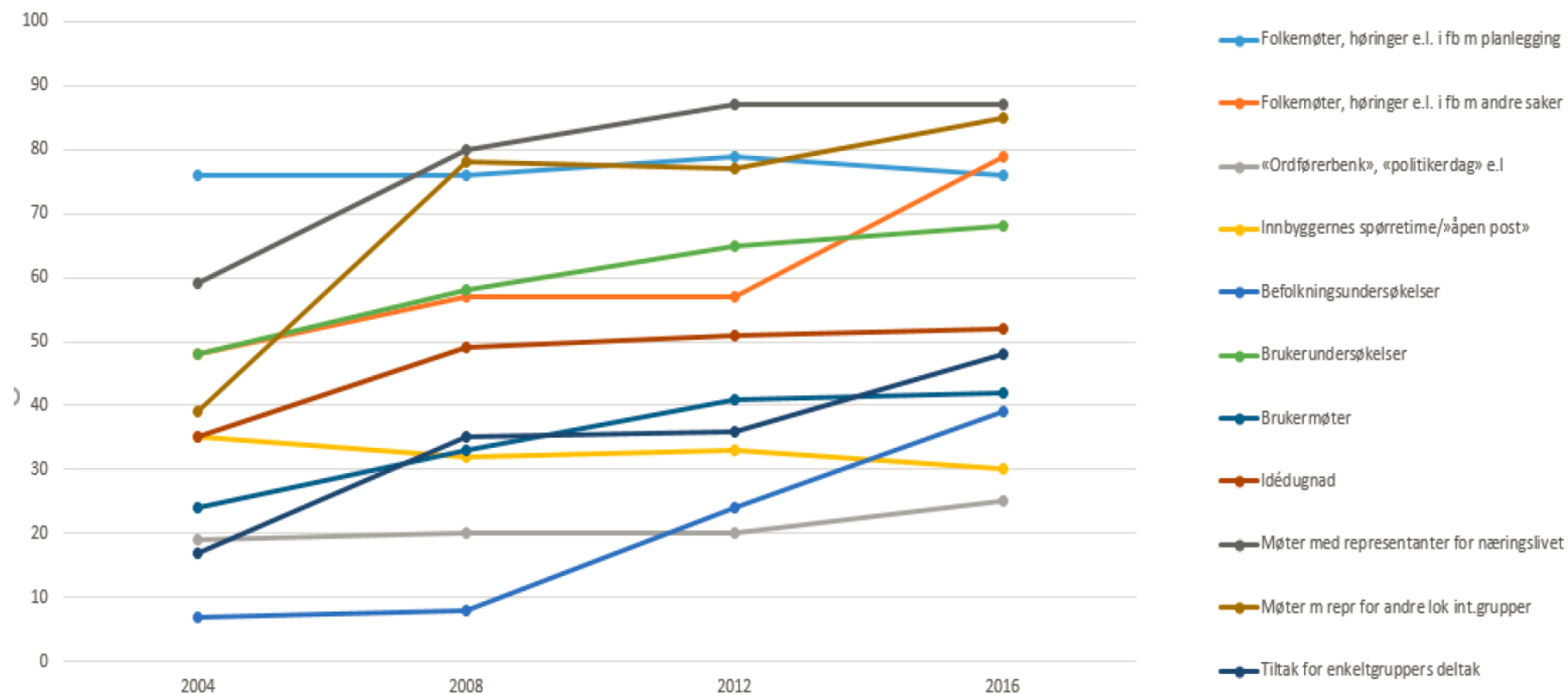
Kommunestyre- og fylkestingsvalget. Valgdeltakelse, etter kjønn og alder. Prosent

	2007	2011	2015
I alt	61,7	64,5	60,2
Menn	60,5	62,9	57,2
Kvinner	62,8	66,9	62,0

Kilde: SSB

Stadig flere kommuner med demokratiltak

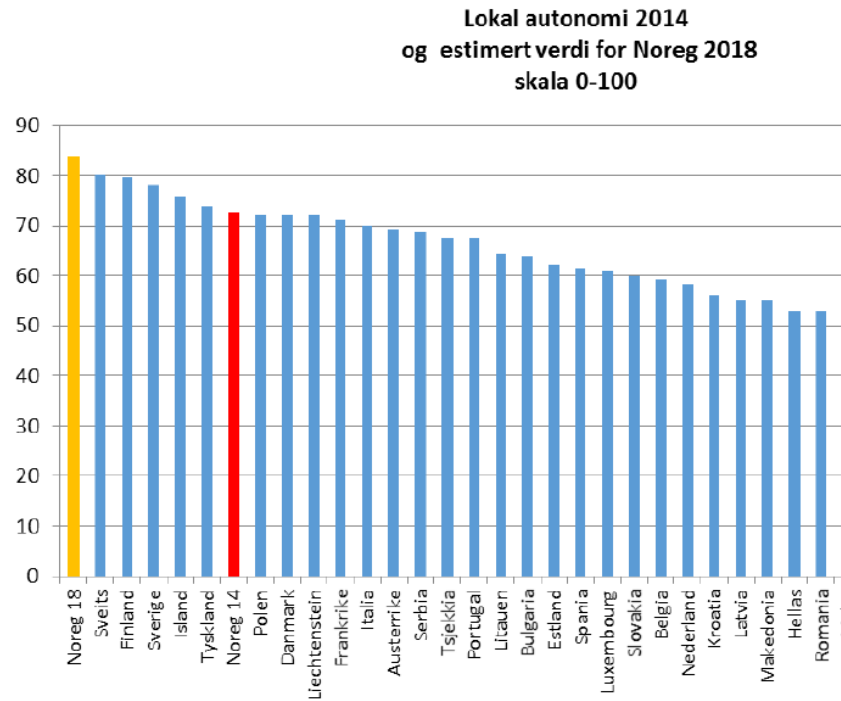
Demokratitiltak i norske kommuner 2004-2016

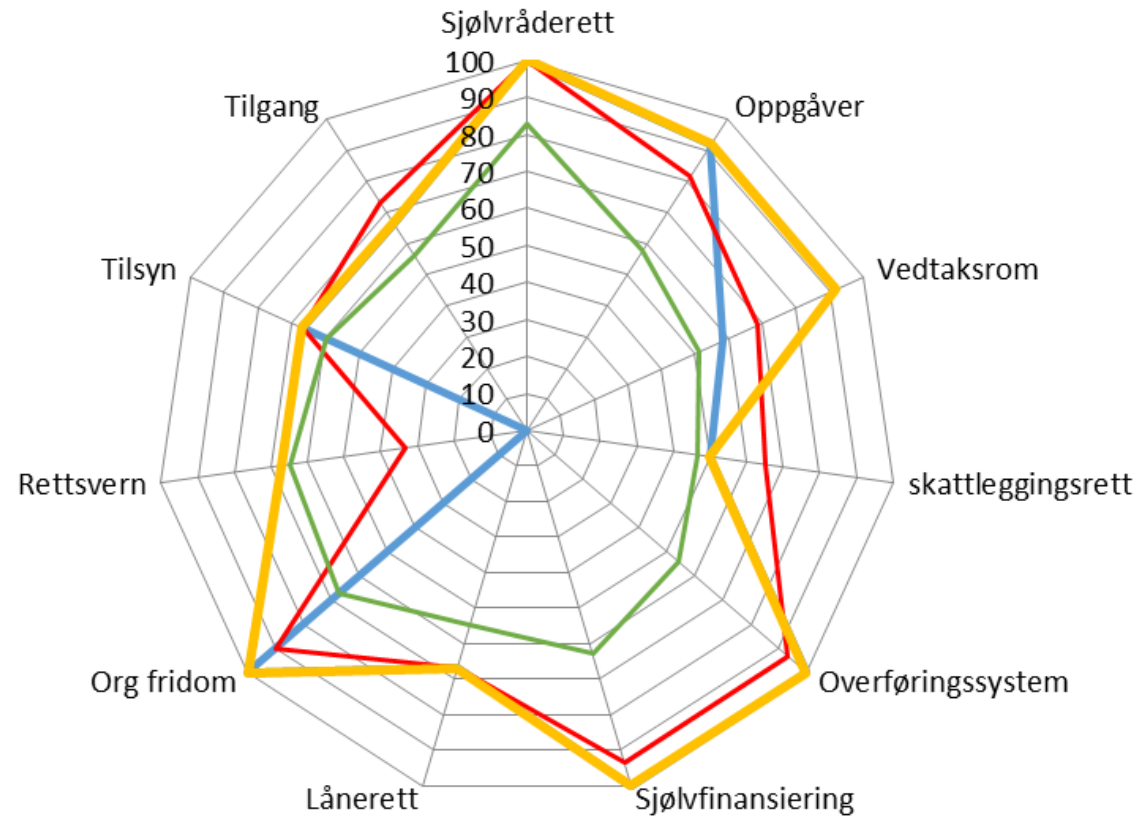
Kilde: Kommunal org.database (Monkerud m.fl. 2016: 115)

Stor lokal autonomi – særlig rettsvernet er styrket

Figur 3: Indeks for lokal autonomi: Verdiar for 2014 og estimert verdi for Noreg
Kjelde: Same som for fig. 1. Verdiar for Noreg 2018 estimert av forfatteren.

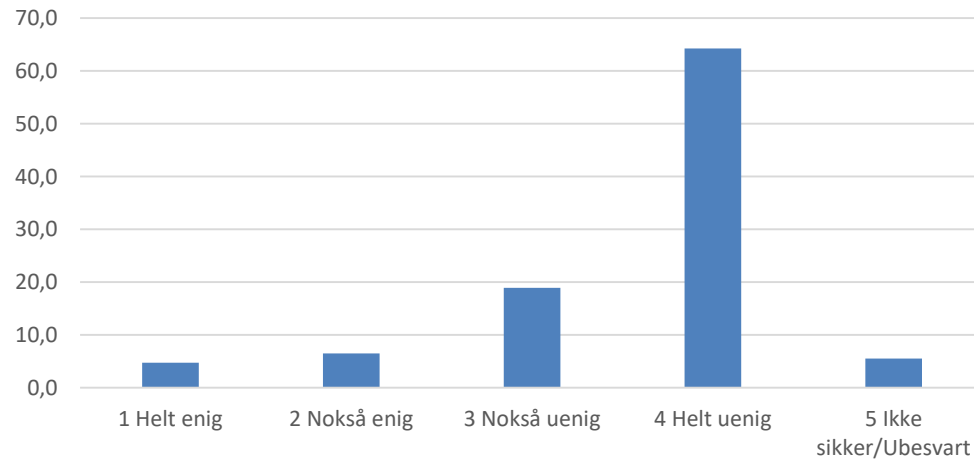
— Noreg 2014 — Norden — Euro total — Noreg 2018

Hva mener innbyggerne om lokaldemokratiet?

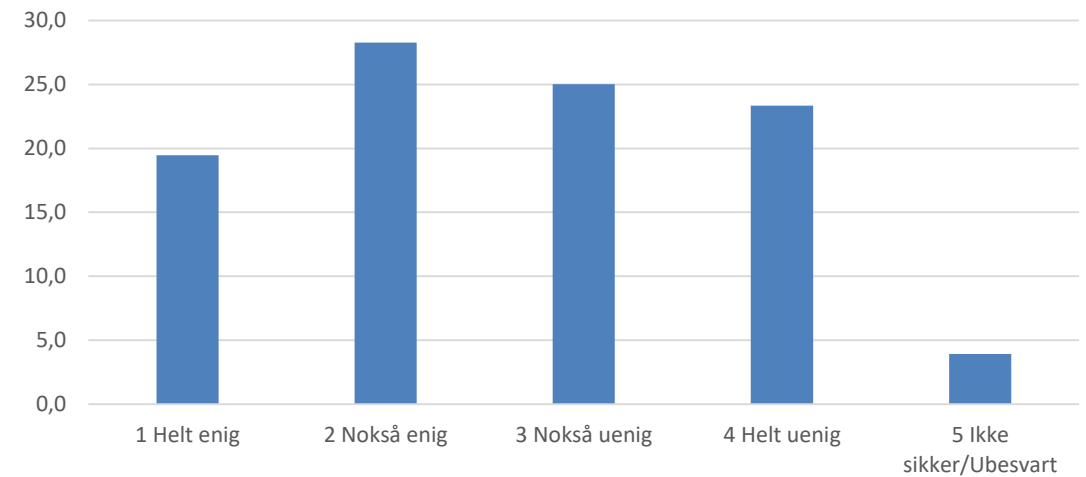

Lokalt selvstyre og lokalt folkestyre er viktig for folk

Det norske demokratiet kunne fungert like bra uten lokalt selvstyre

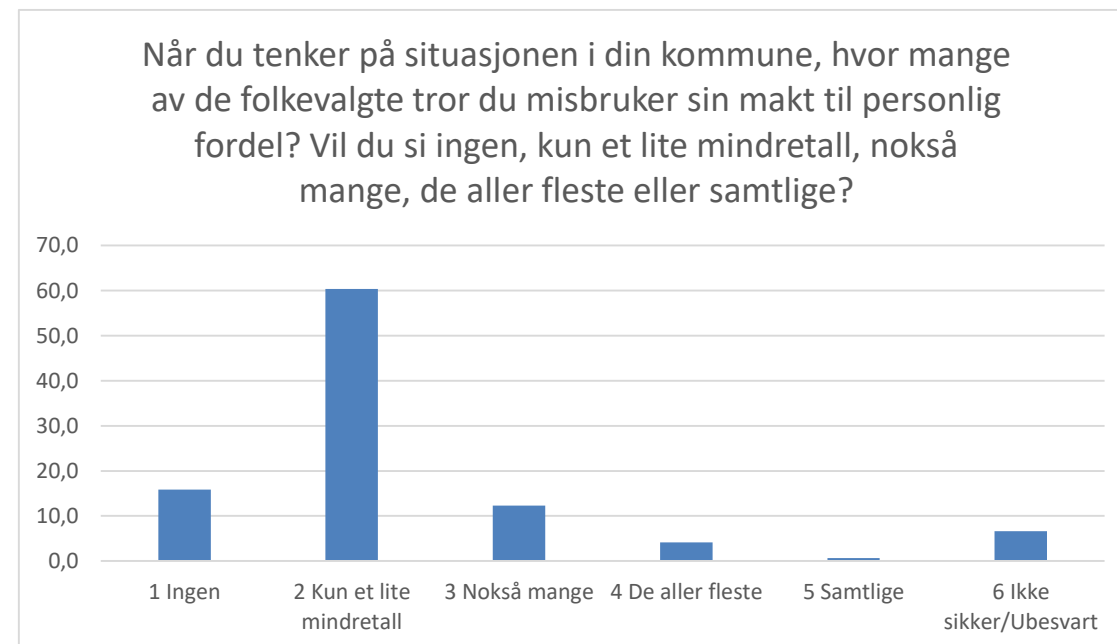
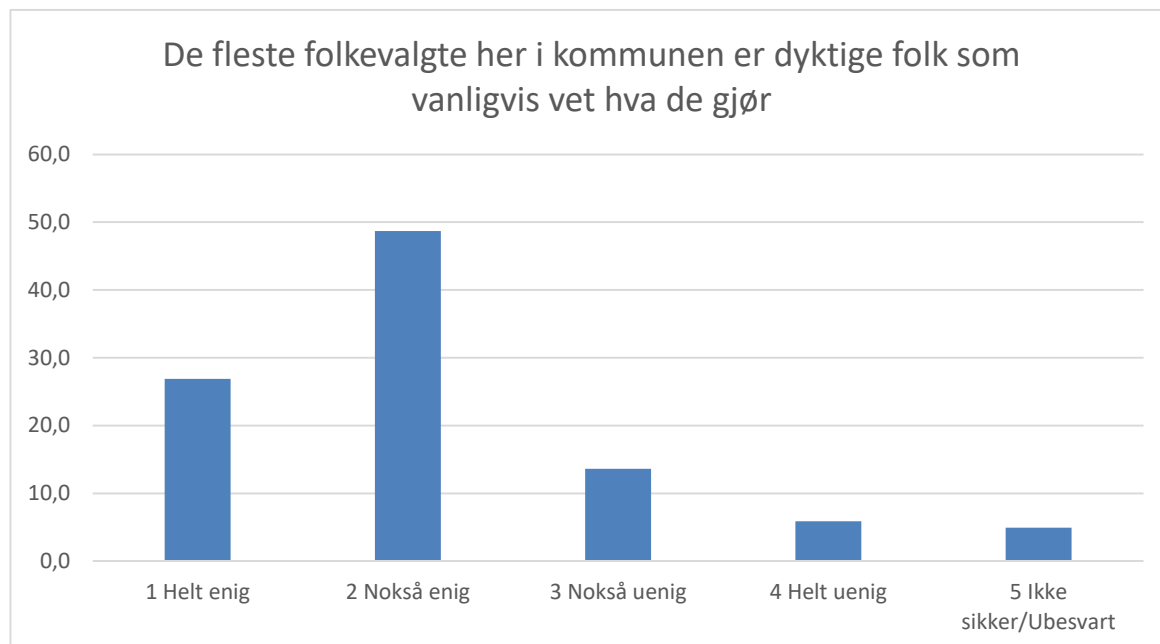

Det lokale folkestyret er ikke så viktig bare de offentlige tjenestene blir opprettholdt

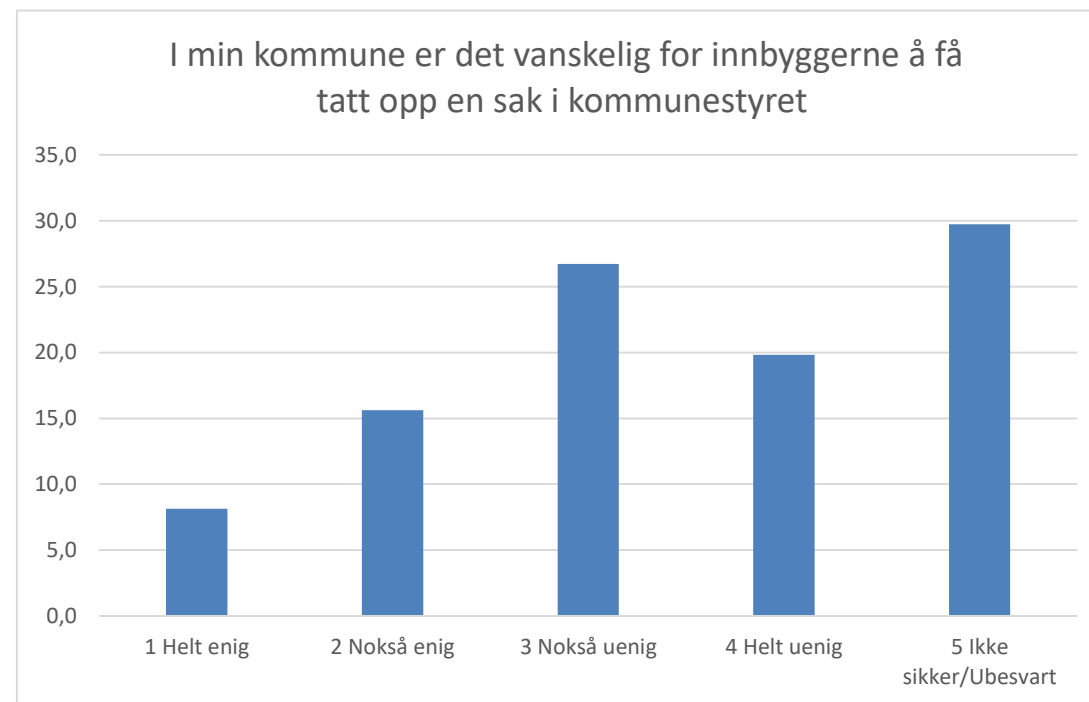
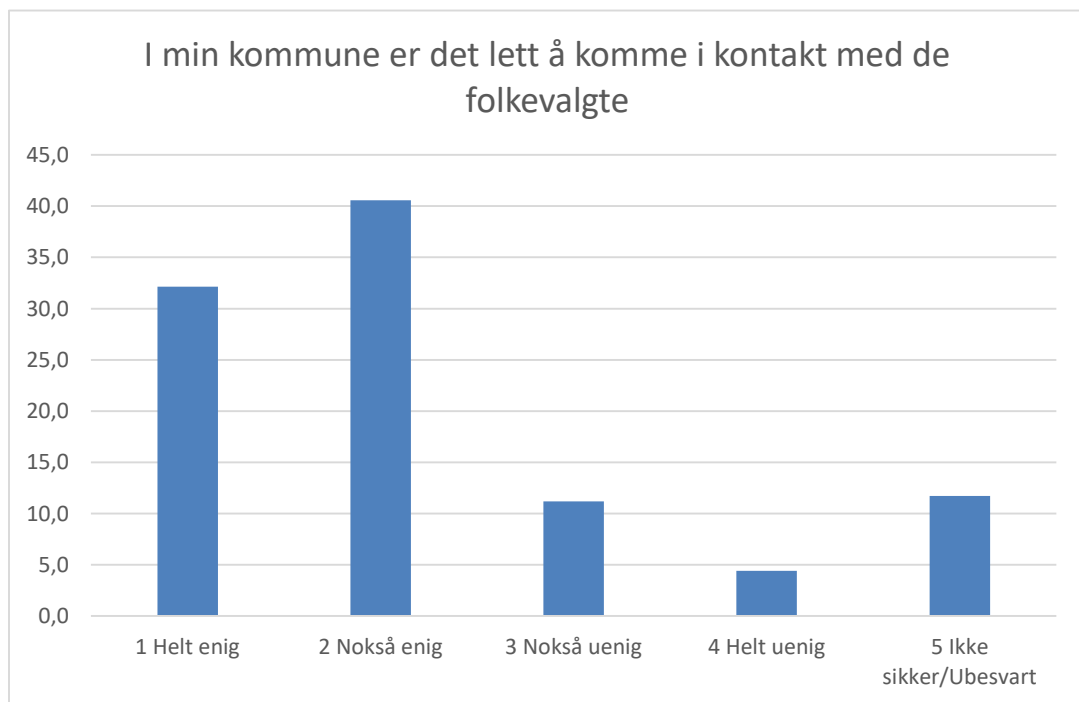

Kilde: Lokalvalgundersøkelsen 2015, vektet.

Høy – og kraftig økt – tillit til lokalt folkevalgte. Men OBS på maktmisbruk.

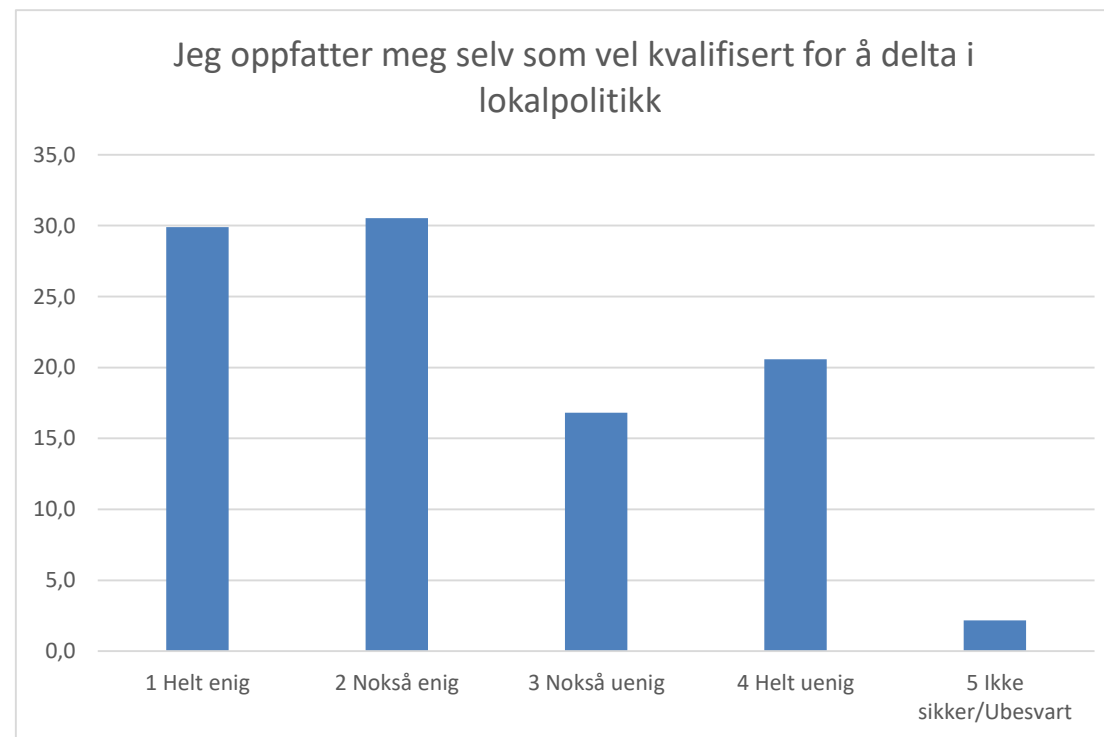
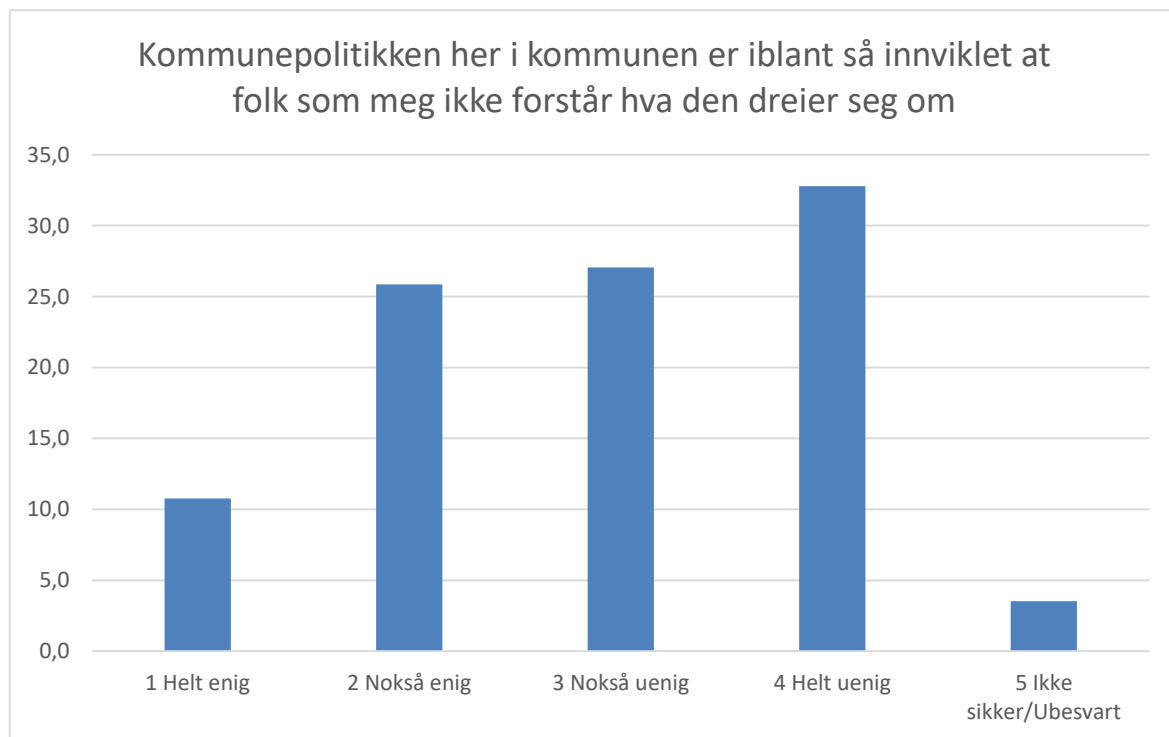

Har mulighet til å kontakte og påvirke. Men mange usikre/ubesvarte.

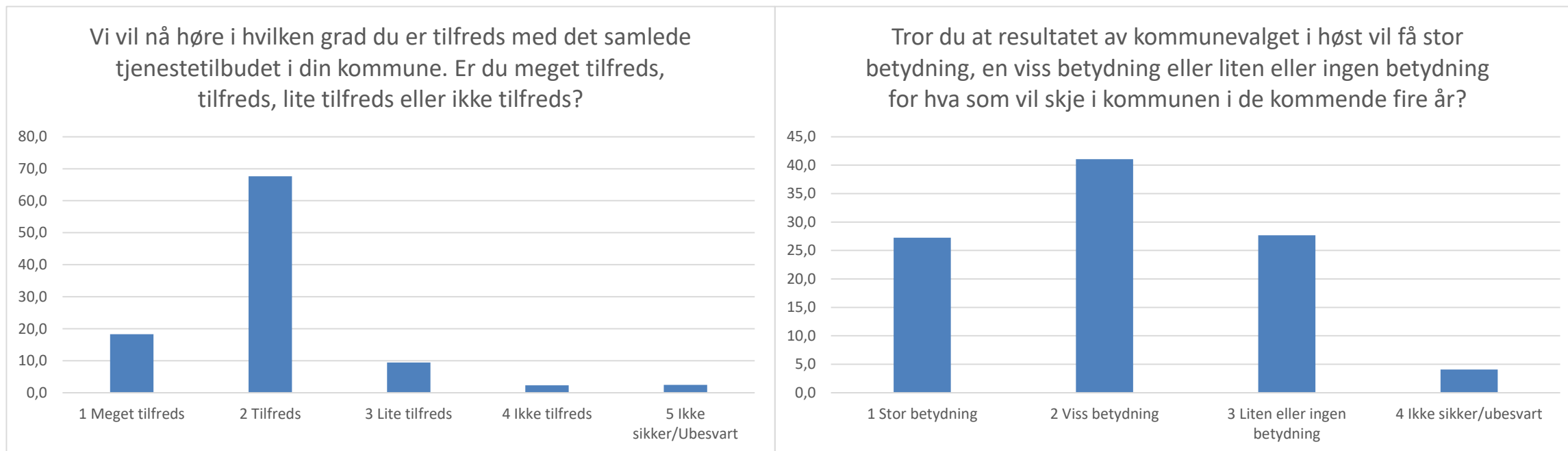
Kilde: Lokalvalgundersøkelsen 2015, vektet.

Ganske stor politisk selvtillit

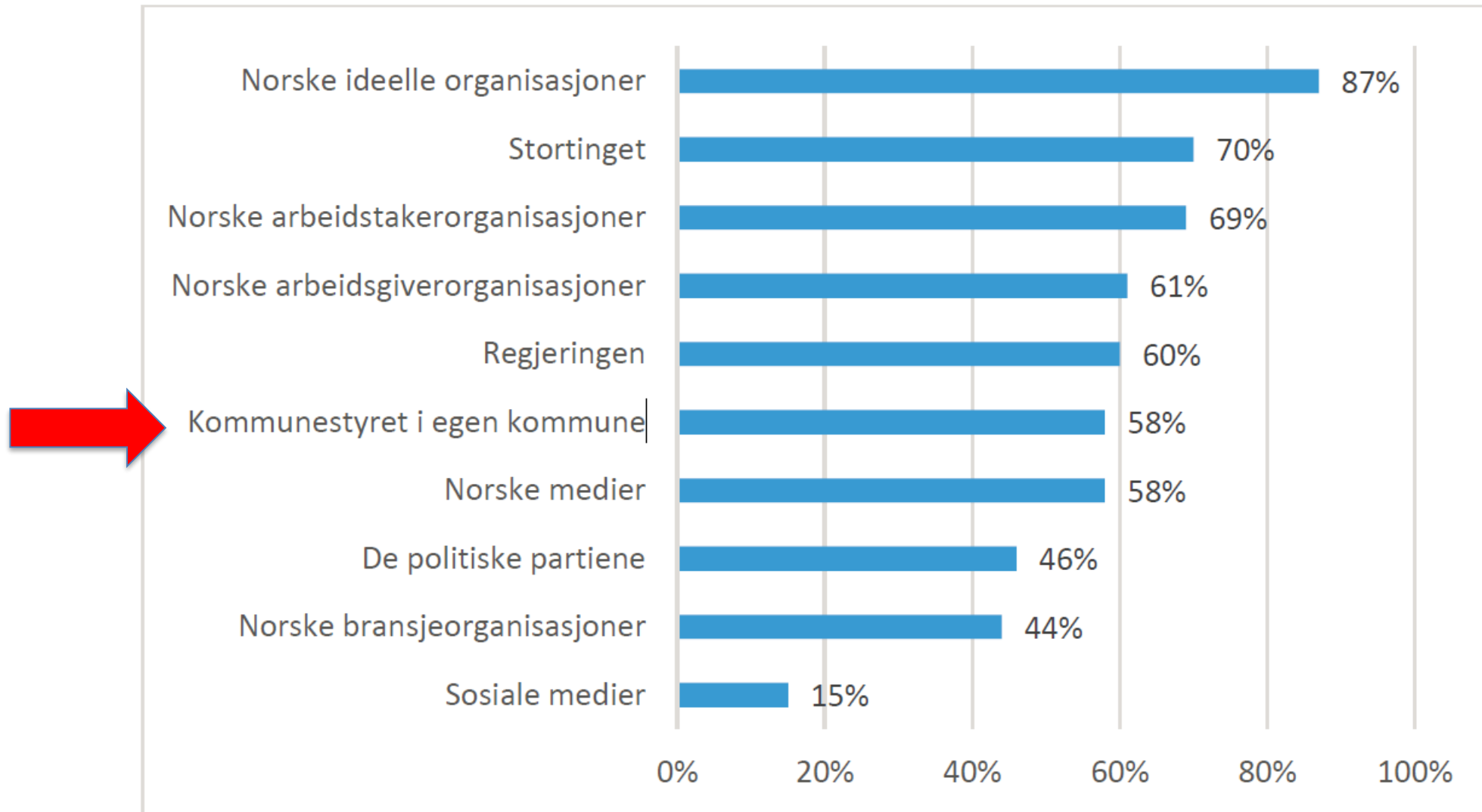
Kilde: Lokalvalgundersøkelsen 2015, vektet.

Fornøyd med tjenestetilbudet. Men spiller det noen rolle å velge?

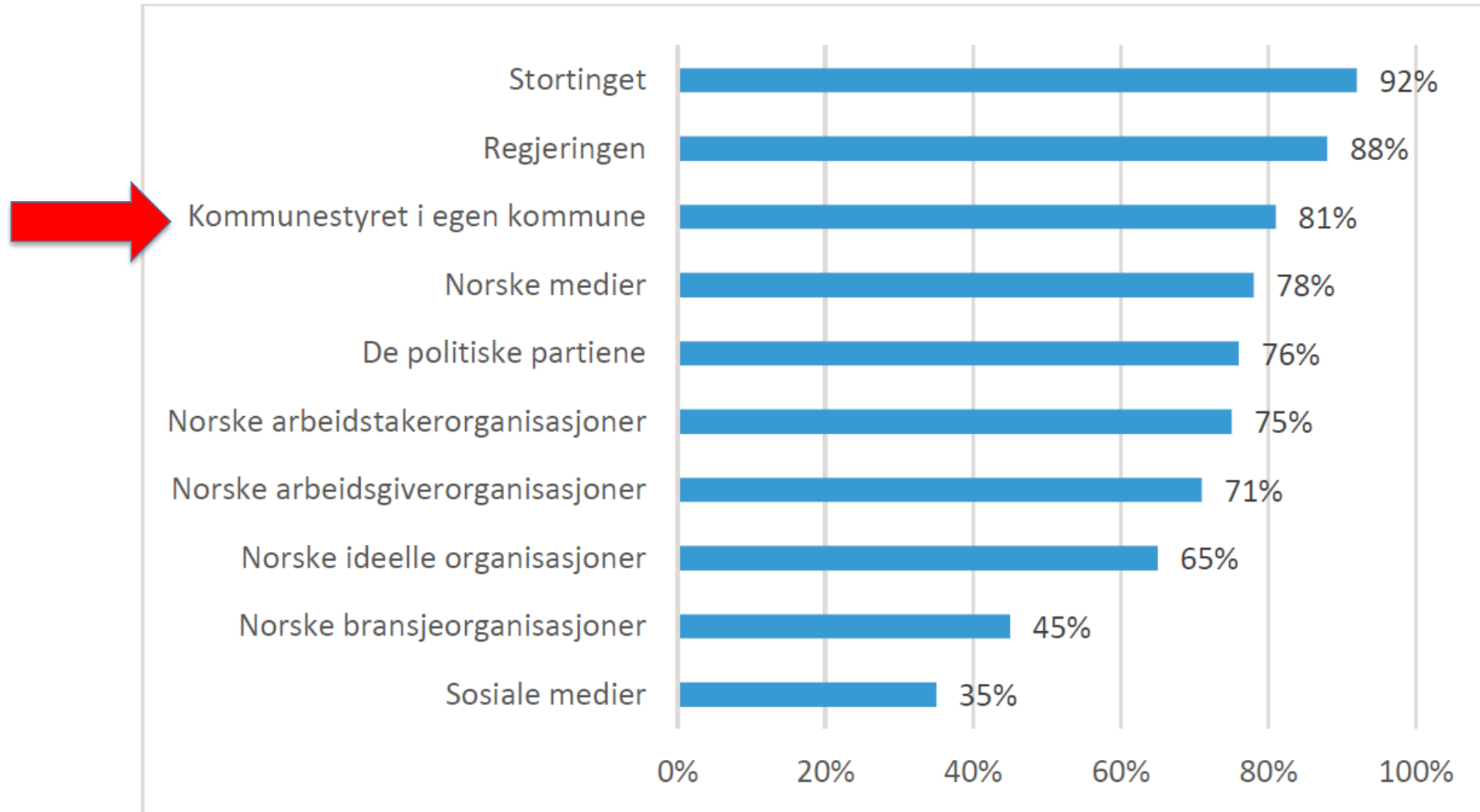
Kilde: Lokalvalgundersøkelsen 2015, vektet.

Hvilken tillit har du til...

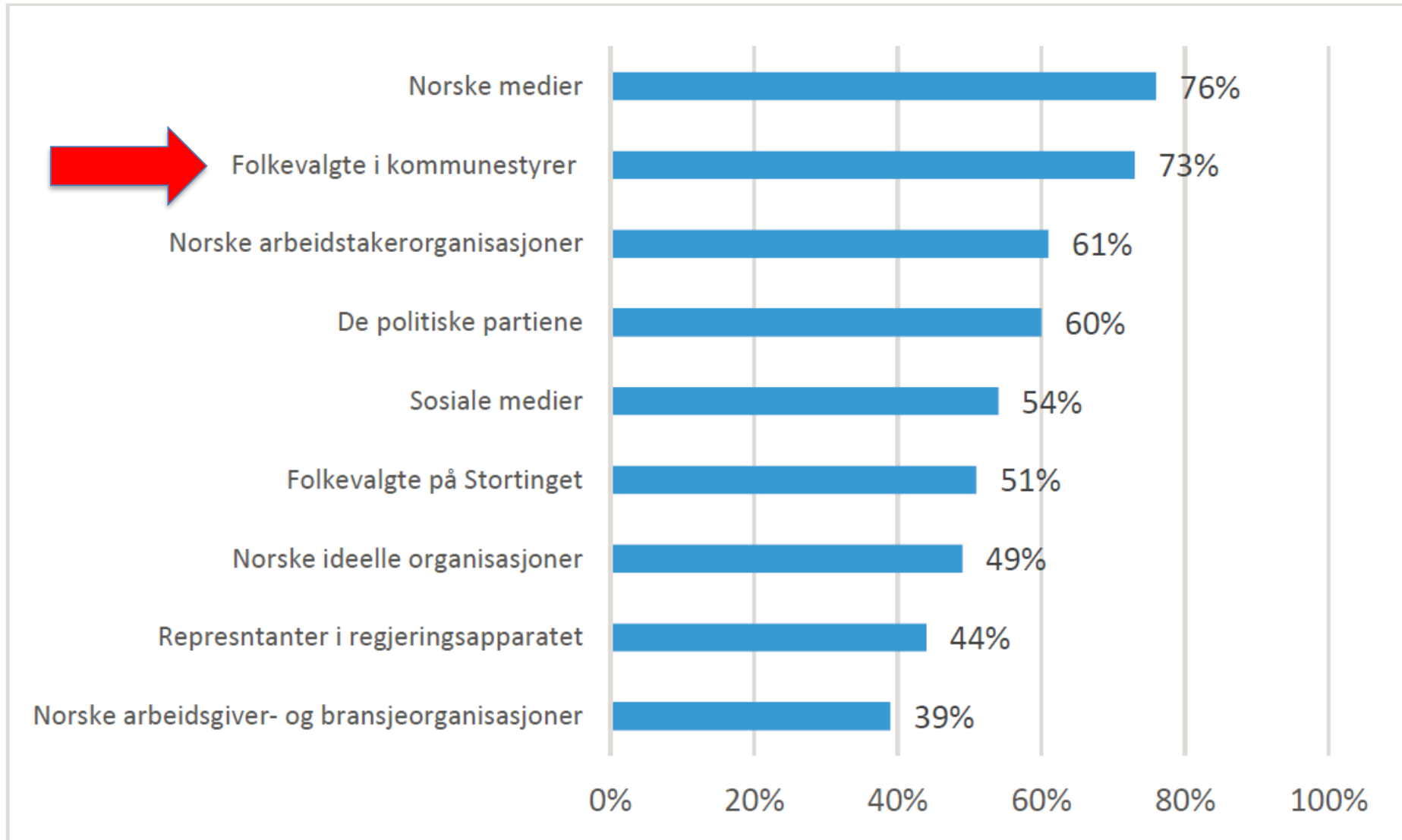

Hvor viktig mener du følgende institusjoner og aktører er for demokratiet i det norske samfunnet?

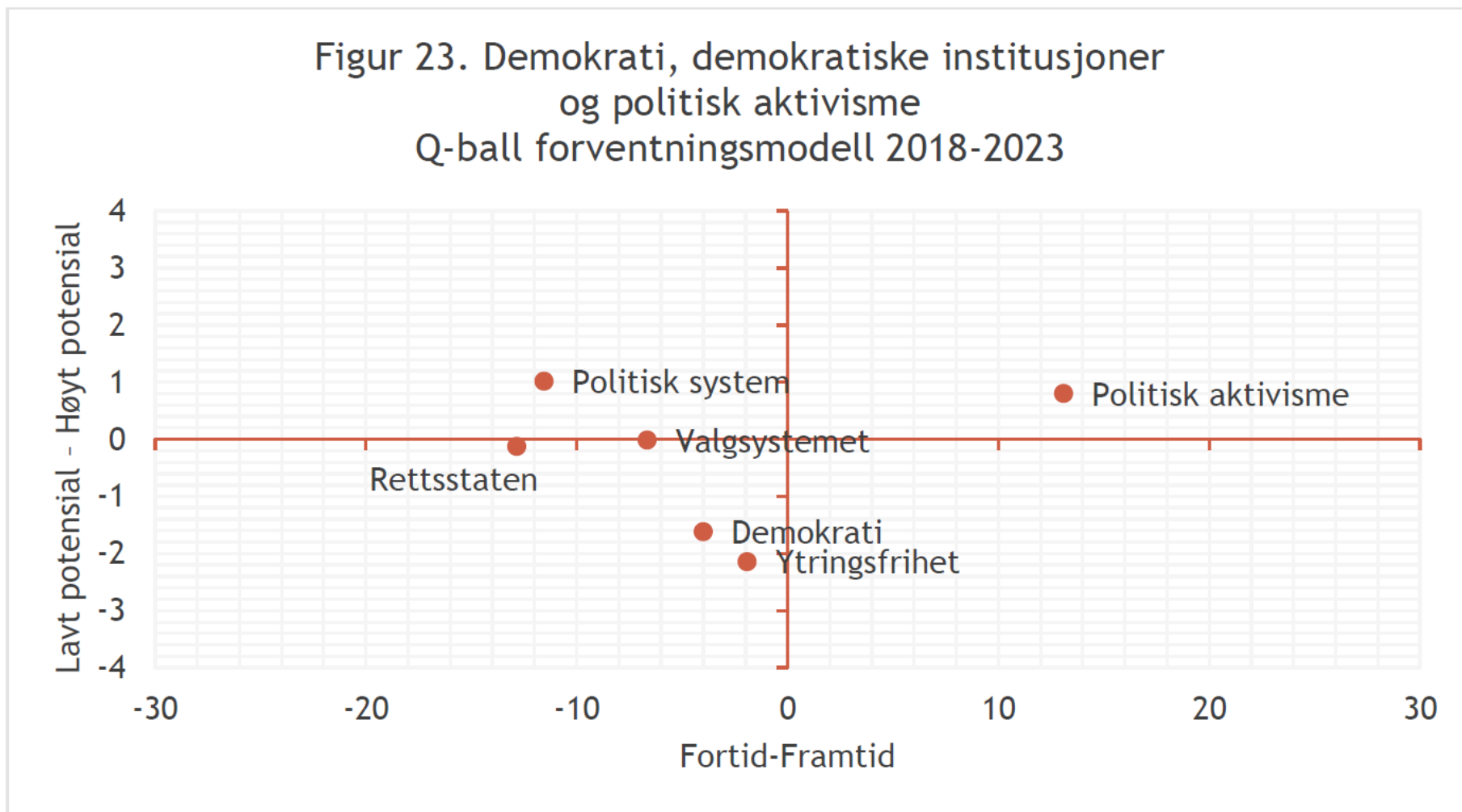
Hvilke av følgende kanaler ville du bruke hvis du skulle ha frem dine synspunkter?

Står variabelt til med lokaldemokratiet

- Pålitelighet vurderes som dårlig – effektivitet skårer høyst
  - Tillit til at folkevalgte følger de demokratiske spillereglene vedvarende lav!
- Folkevalgte mer fornøyde enn innbyggere
- Små endringer fra 2014 (men det er ikke de samme kommunene)
- Store forskjeller i gjennomsnittsskåre mellom kommunene – hvorfor?
  - Kan bare et stykke på vei forklares med individuelle trekk, kommunestørrelse eller sammenslåing
- Hva skjer når man slår sammen kommuner med veldig ulike skårer?

Kan det forventes redusert tillit til demokratiske institusjoner i kombinasjon med økt politisk aktivisme?

Zynk, 2018

Hvordan bevare og styrke lokaldemokratiet?

Formålsbestemmelsen i ny kommunelov

- Formålet med loven er å *fremme* det kommunale og fylkeskommunale **selvstyret** og legge nødvendige **rammer** for det.
- Loven skal *legge til rette for* det lokale folkestyret og et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltakelse.
- Loven skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner kan yte **tjenester** og drive **samfunnsutvikling** til beste for innbyggerne. Loven skal også legge til rette for kommunenes og fylkeskommunenes utøvelse av offentlig **myndighet**.
- Videre skal loven *bidra til* at kommuner og fylkeskommuner er **effektive, tillitsskapende og bærekraftige**.

Hvordan sikre lokalt tilpassede tjenester, men også redusere uønsket variasjon?

Styreleder Gunn Marit Helgesen og hovedstyret i KS sender en klar oppfordring til alle politikere på Stortinget om å sette lokaldemokratiet høyt. Foto: KS

Advarer mot flere statlige krav og normer

Hovedstyret i KS sender et brev til alle politiske partier med en klar advarsel mot bindende bemanningsnormer og formelle kompetansekrav.

Publisert 31.10.2018

KS

Debattheft 2019 – KS spør

Gjennomføringskraft i digitaliseringsarbeidet, forhandlinger 2019, kompetansebehov, variasjon i tjenestene

KOMMUNSEKTORENS ORGANISASJON
The Norwegian Association of Local and Regional Authorities

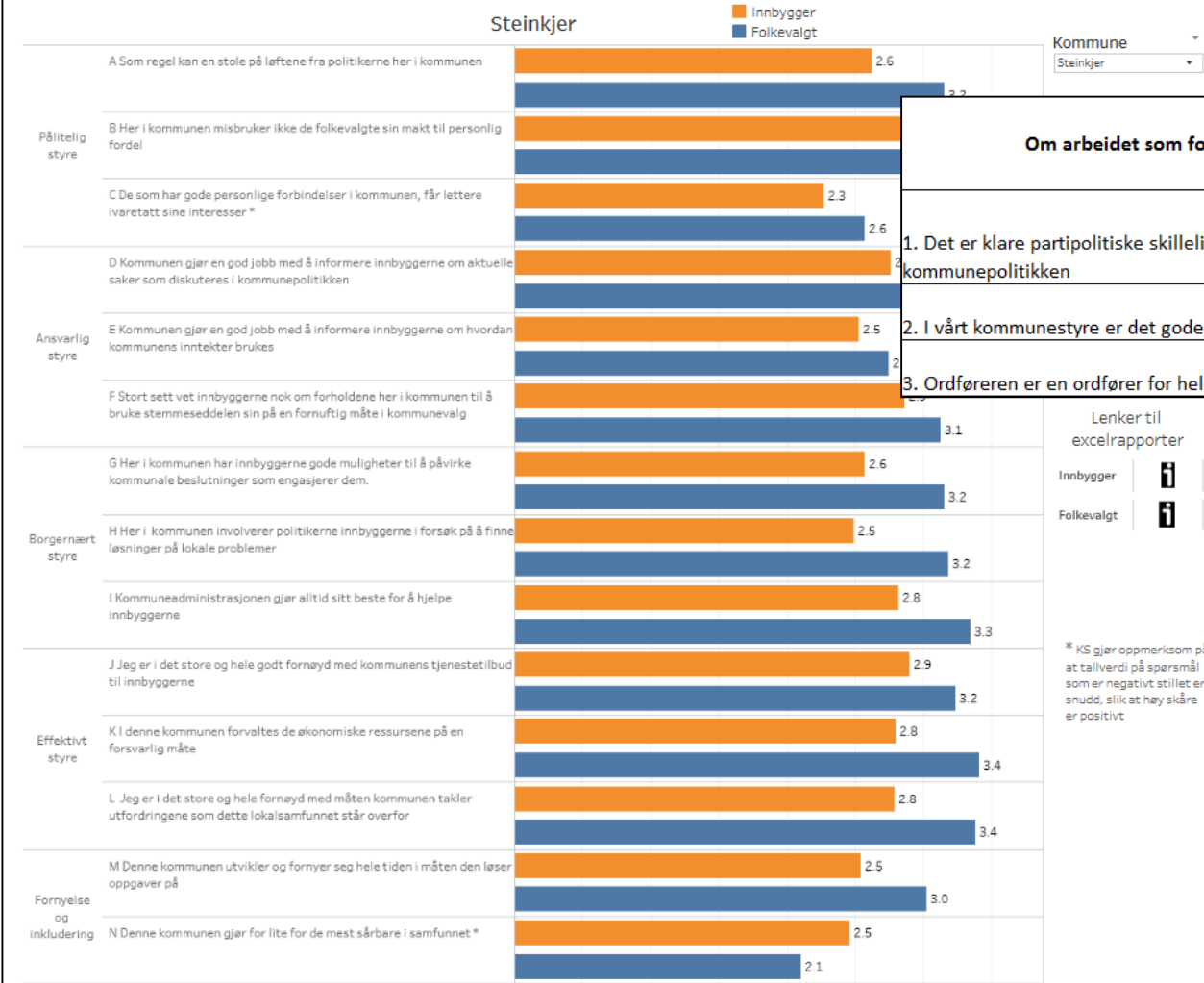
KS SPØR

6. Er det tjenesteområder i dag hvor det er for stor ulikhet i og mellom kommuner/fylkeskommuner? I tilfelle hvilke?

7. Hvordan kan kommunene/fylkeskommunene selv og KS redusere uønsket variasjon?

Resultater for KS Lokaldemokratiundersøkelse

Innbygger og Folkevalgt | Innbygger | Folkevalgt | Spørsmål kun til folkevalgte | Lokaldemokrati 2014-2018

Om arbeidet som folkevalgt	1 - Passer svært dårlig	2 - Passer ganske dårlig	3 - Passer ganske godt	4 - Passer svært godt	0 - Vet ikke	Gjennomsnitt	Gjennomsnitt Norge
1. Det er klare partipolitiske skillelinjer i kommunepolitikken	0,0 %	31,6 %	55,3 %	13,2 %	0,0 %	2,8	2,7
2. I vårt kommunestyre er det gode politiske debatter	2,6 %	12,8 %	56,4 %	28,2 %	0,0 %	3,1	3,0
3. Ordføreren er en ordfører for hele kommunestyret	2,6 %	15,8 %	18,4 %	63,2 %	0,0 %	3,4	3,4

Lenker til excelrapporter

Innbygger

Folkevalgt

* KS gjør oppmerksom på at tallverdi på spørsmål som er negativt stillet er snudd, slik at høy skåre er positivt

Hvordan står det til i kommunen?

Hvordan kan vi bruke resultatene til å forbedre demokratiet?

Politisk samarbeidsklima – det aller viktigste for trivsel

	Fra 1 (helt uenig) til 4 (helt enig)
Ordføreren er en ordfører for hele kommunestyret	3,1 (2,2 – 3,8)
I denne kommunen behandler politikerne hverandre med respekt	3,2 (2,5 - 3,2)
Her i kommunen er det dårlige relasjoner mellom posisjon og opposisjon	2,3 (1,7 - 3,5)

Flere veier til god lokaldemokratisk styring, men tillit er spesielt viktig

SPESIELT VIKTIGE

Intern kultur preget av **tillit og åpenhet**

- Åpenhet, innsyn og inkludering
- Ordførerens rolle er viktig

Tydelige **ansvarslinjer** og god **rolleavklaring**

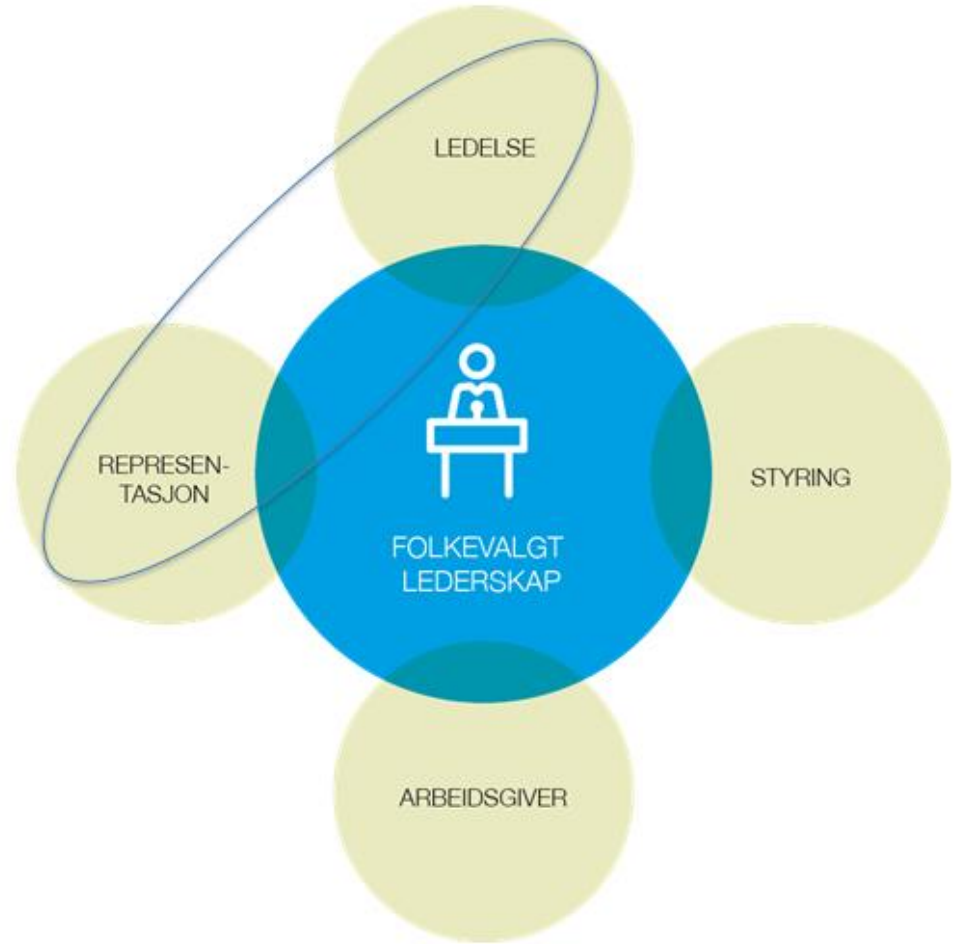
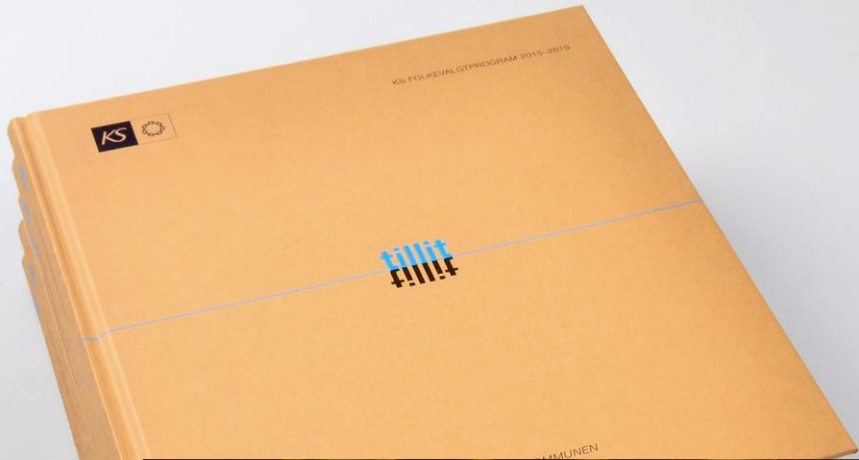
- Delegeringsreglementet!

Informasjonstiltak forutsetning for

- Delegering og målstyring
- Tiltak for borgernærhet
- Innsyn gir tillit og nødvendig for å holde de styrende ansvarlige

IKKE ENTYDIG PÅ TVERS AV KOMMUNENE

- Politisk styringsmodell
- Delegering til politiske utvalg og til administrasjon
- Målstyring
- Interkommunalt samarbeid
- Møteledelse
- Kanaler for innbyggerdeltakelse

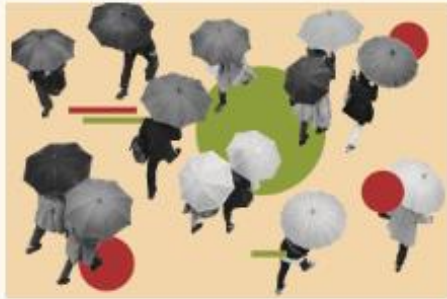

An aerial night photograph of a snowy mountain valley. A town is illuminated with warm lights, and a large lake reflects the lights. The surrounding mountains are covered in snow and dark evergreen trees. The overall scene is a serene winter landscape.

Sørg for å ha en strategi for
innbyggerinvolvering.
Hvorfor + hvem + når = hvordan

Innbyggermedvirkning

Her får du gode råd om hvordan gjennomføre innbyggermedvirkning i kommunale beslutningsprosesser.

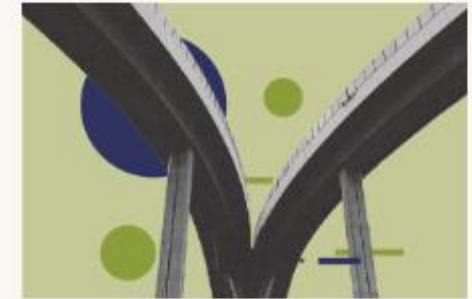
[Om innbyggermedvirkning](#)

[Måter å involvere på](#)

[Ordførere forteller](#)

[Ved kommunesammenslåing](#)

[Nyheter >](#)

Uten fremtidsverkstedet hadde vi ikke fanget opp det store engasjementet som var i kommunen!

En kan fort risikere at man må starte de samme prosessene på nytt hvis ikke folket har fått sagt sin mening.

Å få folk til å forstå hvordan kommunen fungerer ser jeg på som en viktig oppgave

Barnetråkk er en helt unik måte for innbyggermedvirkning. Barn lar seg i mindre grad begrense og har større fantasi.

Skal du treffe innbyggerne må du bevege deg ut av de tradisjonelle politiske arenaene.

Kommunalpolitisk toppmøte
9. april 2019

«Troll i ord»

Stemmerettsjubileet 2019

